

HOSE DONOSO (1924–1996), čileanski pisac, novinar i profesor. Jedan od najznačajnijih predstavnika hispanoameričkog književnog *buma* (*boom latinoamericano*).

Rođen je u Santjagu, u imućnoj porodici intelektualaca. Po završetku studija u rodnom gradu i na Princetonu, radi kao profesor engleske književnosti na Katoličkom univerzitetu u Santjagu, a potom se zapošljava u časopisu *Ercilla*. Predavao je na univerzitetima Ajova, Princeton i Dartmut. Mnogo godina proveo je u samonametnutom egzilu u Meksiku, Sjedinjenim Državama i Španiji. Iako je šezdesetih godina iz ličnih razloga napustio svoju zemlju, posle 1973. izjavio je da je njegovo izgnanstvo bilo i oblik protesta protiv Pinoćeove diktature. U Čile se vratio 1981. i tamo živio do smrti.

Svoje stvaralaštvo započeo je kratkim pričama i pripovetkama objavljenim u zbirkama *Veraneo y otros cuentos* (1955) i *El charleston* (1960). U romanu *Coronación* (1957) obrađuje teme društvene dekadencije i raspada buržujskog sveta, koje će biti njegove opsesivne teme i u narednim romanima, *Este domingo* (1966) i *El lugar sin límites* (1967). Vrhunac Donosovog stvaralaštva i jedno od remek-dela hispanoameričke književnosti jeste roman *El obsceno pájaro de la noche* (*Bestidna noćna ptica*, 1970). O sopstvenom doprinosu prodoru hispanoameričke književnosti i njegovom međunarodnom uspehu pisao je u knjizi eseja *Historia personal del boom* (1972). Od ostalih dela izdvajaju se *Tres novelitas burguesas* (*Tri buržujaska romančića*, 1973; „Dereta”, 2024), roman *Casa de campo* (1978), *La misteriosa desaparición de la marquesita de Loria* (1981), *El jardín de al lado* (1981), *Cuatro para Delfina* (1982), *Donde van a morir los elefantes* (1995), *El Mocho* (posthumno, 1997) i druga.

Dva puta je bio Gugenhajmov stipendista, a među brojnim priznanjima koja je dobio su i nagrada PEN/Fokner, Nagrada španske kritike, nagrade „Mondelo” i „Rože Kajoa”, kao i najveća književna nagrada Čilea, Nacionalna nagrada za književnost.

Biblioteka
XX vek

Urednik izdanja
Kata Kaluđerović

Naslov originala
José Donoso
EL OBSCENO PÁJARO DE LA NOCHE

© José Donoso, 1970, and Heirs of José Donoso
© 1997, of „Claves de un delirio: los trazos de la memoria
en la gestación de *El obsceno pájaro de la noche*”,
Heirs of José Donoso
Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2025

HOSE DONOSO

BESTIDNA
NOĆNA PTICA

Prevod sa španskog
Branko Anđić

Beograd
2025
DERETA

Mojim roditeljima

Gospa Rakel se silno rasplakala kada joj je majka Benita ispričala preko telefona kako je Brigida osvanula mrtva. Zatim se malko pribrala i upitala za pojedinosti:

– Amalija, ona zgrbljena ženica koja se donekle brinula o njoj, ne znam da li je se sećate...

– Amalije, ma kako da ne...

– E, pa kao što vam rekoh, Amalija joj je pripremila šolju čaja, jer je ona volela da ga pije noću, zatim ta Amalija veli da je Brigida namah zaspala, mirna, kao vazda, da mirnija ne može biti. Izgleda da je baš pred spavanje stopovala skupocenu spavaćicu od krem satena...

– Auh, dobro da mi rekoste, za ime božje! Od tuge to smetnuh s uma. Neka je spakuju i neka mi je Rita ostavi kod kućepaziteljke. To je venčana spavaćica moje nećake Malu, one što se nedavno udala, sećate se da sam vam pričala. Na medenom mesecu ju je pocepala zatvaračem od kofera. Rado sam Brigidi poveravala takve posliće ne bih li je, jadnicu, malko zaposlila da se oseti članom porodice. Te fine stvari niko ne ume da radi kao Brigida. Eh, što je ta imala ruke...

Gospa Rakel je preuzela na sebe da sredi što je potrebno za pogreb: bdenje u kapeli Doma duhovne službe

Otelovljenja od Ćimbe, u kome je Brigida provela svoje poslednje godine. Dala je da se očita misa za četrdeset ubožnica, tri monahinje i pet sirotica, a u prisustvu njihove dece, snaha i rođaka. Pošto je to bila poslednja misa koja će se održati u kapeli pre nego što je nadbiskup anatemiše i pre nego što Dom bude srušen, otpevao ju je lično otac Asokar. A zatim sahrana u porodičnoj grobnici Ruisovih, kako su joj oduvek obećavali. Na nesreću, grobnica je već bila poprilično puna, ali gospa Rakel je, pomoću nekoliko telefonskih poziva, uspela da se počivši kojekako razmeste, te da se nađe mesta i za Brigidu. Poverenje da će gospa Rakel održati obećanje i omogućiti joj da počiva pod tim mermerom, donelo je spokojstvo poslednjim godinama sirote starice: starinska, ganutljiva leporečivost majke Benite opisa njenu smrt *kao plamičak što je zgasnuo*. Dabome, u dogledno vreme biće potrebno raščistiti ostatke sahranjenih u grobnici: sva ta dojenčad još od onih vremena kada ne beše leka ni za difteriju, jedna *mademoiselle*¹ preminula daleko od otadžbine, stričevibećari čije se poreklo sve više gubi u magli – neka se sva ta zbrka kostiju smesti u neveliku kutiju koja će zauzeti malo mesta.

Sve je ispalo kao što je gospa Rakel utanačila. Čitavog popodneva ubožnice su mi pomagale da ukrasim kapelu crnim rojtama. Druge starice, pokojničine najbliže drugarice, okupaše leš, očešljaše ga i obukoše u najsvežije rublje – uz vajkanje i šmrcaje – mozgaajući šta je najprikladnije za večnu toaletu: odabraše tamnosivu žersejsku haljinu i ružičasti šal koji je Brigida čuvala u svilenom flispapiru, te se njime ogrtala samo nedeljom. Oko kovčega

¹ *Mademoiselle* (franc.) – gospođica. (Sve napomene su prevodiočeve.)

smo namestili vence koje je poslala porodica Ruis. Zapalimo voštanice. Eto tako, kad ti je gazdarica neko kao gospa Rakel, bogme se isplati biti dvorkinja! Što je to dobra gospoja! Samo, koliko nas ima tu sreću kao Brigida? Nijedna! Evo, prošle nedelje, videste li kako prođe sirota Mercedes Baroso: dođe kamion Socijalnog po sirotu Menće, ama ni iz pristojnosti da bude crn, a mi smo lično, mada izgleda neverovatno, da, da, morale da uberemo nekoliko živopisnih cvetova iz vratarkinog dvorišta, pa da joj njima ukrasimo kovčeg, iako su joj njene gazde telefonom uporno obećavali kule i gradove, toj sirotoj Menće, pričekaj, ženo, popričekaj, strpi se, biće bolje na leto, ne – još bolje kada se vratimo s letovanja, pošto se tebi plaža ne sviđa, seti se samo kako te smlati morski vazduh, videćeš kada se vratimo, oduševiće te novi letnjikovac s baštom, ima jednu sobu kao stvorenu za tebe, iznad garaže... A eto vidite, Menćine gazde nisu ni svratile u Dom kad je preminula. Jadna Menće! Baš nije imala sreće! A što je bila veseljak, što je pričala masne viceve, kol'ko ih je samo znala! Đavo bi ga znao otkud ih je izvlačila! Ali Brigidin pogreb je nešto sasvim drugo: imala je prave vence od belog cveća i sve ostalo kako dolikuje, čak i posetnice. Kad su doneli kovčeg, Rita ga je opipala odozdo i proverila da li je i taj deo pocinkovan kao kod prvoklasnih sanduka iz dobrih starih vremena; video sam kako nabira usne i klimanjem glave potvrđuje: mnogo dobar ovaj Brigidin kovčeg! Čak je i tu gospa Rakel održala reč! Ništa nas nije prevarila. Nije nam uskratila ni kočije sa četiri vranca prekrivene plaštevima i s perjanicama na glavi, niti blistave automobile porodice Ruis, kao pod konac priterane uz pločnik, u očekivanju da sprovod krene.

Ali sprovod još ne može da krene. U poslednjem trenutku gospa Rakel se priseća da u njenoj ćeliji leži jedan skršeni bicikl koji bi, uz sitnije popravke, ipak mogla da pokloni svom baštovanu na dan Svetog Petra i Pavla, hajde, Mutavko, skokni svojim kolicima i donesi mi ga, neka ga moj vozač utovari pozadi u kamionet, da ne vozi badava.

– Pa, valjda ćete nas još koji put posetiti, gospa Rakel?

– Da, doći ću, moram da dođem kada se Ines vrati iz Rima.

– Imate li vesti od gospe Ines?

– Baš nikakvih. Mrzi je da piše pisma. A sada, pošto joj je propao taj famozni posao s posvećenjem i pošto je Heronimo napismeno ustupio nadbiskupatu ovo zdanje Askoitija, mora da je podvila rep, pa ni razglednice neće da šalje. Zadrži li se duže u Rimu, biće pravo čudo ako ovaj Dom zatekne u komadu.

– Otac Asokar mi je pokazivao projekte za Grad deteta. Božanstveni su! Pogledajte samo, kakvi prozori! Ti me planovi malko utešiše... Kako je ovo poslednja misa u kapeli.

– Ma to su samo priče oca Asokara, majko Benita! Ne budite lakoverni! On je običan pop-politikant, i to od onih najgorih. Ovo vlasništvo koje je Heronimo Askoitija preneo na nadbiskupa vrlo je, vrlo dragoceno. Grad deteta! Kladim se da će, posle rušenja, sve to raskrčiti i rasprodati, a novac će ispariti. Bože, al' se Mutavko zadržao, majko, a Brigida čeka da je sahranimo. Gde li se samo denuo taj Mutavko? Naravno, Dom je tako velik, čovek nikako ne stiže na vreme, dok prođe svim tim hodnicima i prolazima do ćelije gde su moje stvarčice, a Mutavko je žgoljav i slabašan. Ah, tako sam umorna,

hoću da sahranim Brigidu, pa da već jednom odem, sve me to odviše potresa, ceo jedan život ukopavam, sirota Brigida, tek nekoliko godina starija od mene, bože moj, a ja joj – samo da ispunim obećanje – eto, ustupih sopstvenu nišu u grobnici da ona trune na mom mestu, da mi svojim posmrtnim ostacima greje nišu, a kad izbace nje, da se moji ostaci ne ukoče od jeze, da ne osete strah, ali jedini način da održim obećanje beše da joj ustupim svoju nišu, jer čak i rođaci koje čovek godinama maltene ni ne pozdravlja najednom polažu šta ja znam kakva prava da budu sahranjeni u toj grobnici, ali sada se više ne plašim za svoje mesto, eno ga tamo, čuva mi ga Brigida, greje mi ga svojim telom, kao što mi je svojevremeno u razmešten krevet stavljala termofor s vrućom vodom da me rano smesti u postelju kada bih se, iznemogla, vraćala iz zimskih šetnji. Ali šta ću ja sada! Da, da, Brigida, unajmiću advokate da te rođake liše prava, mada sumnjam da ćemo dobiti parnice... Moraćeš da odeš. Neće biti mojom krivicom! Više neću biti odgovorna, Brigida, kako čovek da zna šta se s njim radi posle smrti!? Ne možeš reći da se nisam dobro ponela prema tebi, poslušala sam te u svemu, ali se pribojavam jer ne znam šta će da učine s tvojim kostima, pošto onda niko neće mariti ni za šta... Šta ja znam kroz koliko ću godina umreti, srećom, još sam dobrog zdravlja, vidi, ove zime nisam ni dana provela u postelji, ni najmanji nazez nisam navukla, majko Benita, ama ništa, a pola mojih rođaka zarozano gripom, pa mi i kćeri stalno telefoniraju, dođi, molim te, da nam pomogneš jer se i posluga porazboljevala...

– Kakva slučajnost! Ma i ovde isto... Podlegoš e gotovo sve ubožnice. Jasno, ovaj Dom je tako hladan, a ugalj preskup...

– E, pa sad vidite! To je vrhunac! Toliko priča o Gradu deteta, a pogledajte u kakvoj bedi ih drže. Poslaću neki prilog čim stigne prihod od imanja. Ne znam šta će da pretekne od ovogodišnje žetve, ali ć u im štogod poslati da se sete jadne Brigide. Jesi li ubacio bicikl, Henaro?

Vozač seda pored gospe Rakel. Sada mogu da krenu: kočijaš se penje na kočije, snaha navlači rupičaste rukavice za vožnju, nemirni vranci trupkaju kopitima, zasuze oči staricama koje, zabrađene, uzdrhtale, kašljucave, izlaze na pločnik da isprate sprovod. Pre no što gospa Rakel izda zapovest da se krene, prilazim njenom prozorčetu i predajem joj smotuljak.

– Šta je to?

Čekam.

– Spavaćica nećake Malu! Blagi bože! Kad ovaj ubogi čovečuljak ne bi mislio na mene, potpuno bih to smela sa uma, pa bih opet morala da se ovamo zaputim. Hvala ti, Mutavko, ali ne, stani, čekaj, nek Mutavko pričeka, majko Benita, evo ti za cigare, uzmi ovo za svoje poroke. Pritisni sirenu, Henaro, nek sprovod krene. Onda, ostaj zbogom, majko Benita...

– Zbogom, gospa Rakel...

– Zbogom, Brigida...

– Zbogom...

Kad poslednji auto iščeznu iza ugla, mi uđosmo, majka Benita, ja, starice koje, uz mrmljanje, počеше da se razilaze svaka prema svom dvorištu. Zaključavam ulaznu kapiju i navlačim rezu. Rita zatvara pokretna zastakljena

vrata. Neka okasnela starica podiže belu ružu s pločica pred prijavnicom, zeva iscrpljena tolikim uzbuđenjima i upliće je u uvojak kose pre no što iščezne u hodnicima da potraži svoje prijateljice, svoj tanjir vodnjikave supe, svoj šal, svoj krevet.

Zaustaviše se na zaokretu jednog hodnika pred vratima preko kojih sam unakrst zakucao dve daske. Već sam donekle olabavio klince kako bih im olakšao da uklone daske i da se popnu na sprat. Nahočad izvukoše klanfe i odbiše daske, pa pomogoše Iris Mateluni da se popne. Eto, debelguzo, prpa me hvata, stepenište nema ograde, fale mu basamci, sve škripi pod teretom ove grdosije. Penju se polako, oprezno zakoraćuju jer bi pri svakom koraku sve moglo da se skrši, traže oslonac da podignu Iris na gornji nivo. Ima već deset godina kako mi je majka Benita naredila da zakujem ta vrata ne bi li konačno zaborav prekrrio ovaj deo Doma, kako joj ne bi palo na pamet da ga ponovo rasprema i čisti jer nam ponestaje snage, Mutavko, najbolje neka sasvim propadne i nek nas ostavi na miru. Sve dok pet dokonih klinki kojima je dojadilo besposličarsko lepršanje po Domu ne otkri da se ta vrata mogu otvoriti i da se mogu popeti na gornje, zasvođene galerije koje opasuju dvorišta, popnimo se, deco, ne bojte se, zašto biste se plašile po danu, hajde da vidimo čega ima tamo gore, ništa, đubre kao po celom Domu, ali je čar u tome što se ovuda ne sme jer kažu da može da se propadne. Elijana im savetuje opreznost da ih odozdo ne bi ugledali, mada danas nema opasnosti, svi su se sjatili kod prijavnice da se oproste od Brigide. Bolje je, ipak, ne pokazivati se, majka Benita je na tri ćoška, radite

nešto korisno, dosadna dečurlijo, pokupite ovo, pomozite da se opere ova gomila kašika i tanjira, sad ih valja najzad oprati, presavijte salвете, prebrojte ih, počistite, operite se, peru vam čak i odeću, hajde, prasice jedne, dosta sa igrom,... Šššššš, deco, šššššš... Pažljivo, jer će nas posle pokaznjavati.

Obilaze jedno, a potom drugo dvorište dok ne dođu pred vrata koja Elijana odgurne: soba sa dvadeset gvozdениh, plesnivih postelja od kojih su neke razmontirane, a druge ćopave, nedostaju im toćkići, vide se zakrpe na žičanim mrežama madraca, a raspoređene su u dva reda duž zidova, kao kreveti u internatu. Dva istovetna prozora: visoka i uska sa širokim simsom, okna obojena ćokoladnom bojom sve do ćovećje visine da niko ne vidi ono što je spolja, sem ovih natuštениh oblaka nad kojima bdiju metalna rešetka i gvozdene šipke. Razmandalio sam klince kojima sam i ova dva prozora lićno zakovao. Sirotice već umeju da ih otvore i otvaraju ih na vreme da se oproste od Brigide, koju u koćijama vuku ćetiri gizdava konja u pratnji devet automobila, broji Elijana, osam – Mirela, ne, devet, ne, osam, ne, devet, i kad sproved išćezne s vidika, klinci iz kraja ponovo preplave ploćnik, ispunjavajući ga svojom jurnjavom za loptom. Dobra, Rikardo! Pućaj, Mito! Vuci, još je vuci, Lućo, dodaj, sad, pućaj, evo ga, gol, gooooooooooooooooool, ošt看 krik Mirele koja proslavlja goooooooooooooooooool svojih drugova i tapše i daje im svakojake znake.

Iris je ostala pozadi, sedi sanjivo na madracu u dnu spavaonice. Zeva. Prelistava neki strip. Sirotice teraju šegu s prolaznicima, glasno prićaju sa drugarima, sede

na prozoru, smeju se nekoj gospi u prolazu, zevaju. Kad svetlost počinje da kopni, Iris priziva Elijanu.

– Šta 'oćeš?

– Obećaj mi da ćeš da mi čitaš ovo o psu Plutonu i mornaru Popaju.

– Neću. Dodeš mi za dva čitanja.

– Noćas imam sudar sa Džinom da pravimo opa-cupa. Sutra ti plaćam.

– Onda ti sutra čitam.

Elijana se ponovo pripije uz šipke na prozoru. Počinju da se pale ulične svetiljke. Na kući preko puta, jedna žena otvara balkonska vrata. Dok raščešljava dugu, farbanu kosu dok gleda na ulicu, pušta radio, ra-ta-ta, ta-ta, ra-ta, ta-tata, sinkopirano praskanje električnih gitara i unjkavih glasova nadire u spavaonicu, Iris dižu s madraca, podižu je na noge između dva reda kreveta kad začuje babalu, babalu aje, ej, ajd' nam malo zaigraj, Đina, podstiču je sirotice, samo malko, zabacuje kao kobila svoju dugu grivu, kočoperi se i primiče između postelja, isti zanos u očima kojima koluta kao glumice u foto-romanima, nisam više mlitava, više ne zevam, hoću da izađem i zaigram kao ona glumica po imenu Đina, što je živela u manastiru zlih kaluđerica u onom romanu Korine Teljado koji mi je onomad čitala Elijana. Iris zastaje. Pretura po džepovima. Vadi mrki ruž i maže usne: njeno meko, detinje meso pretvara se u grubu masu kad namaže usne tom užasnom, tamnom olovkom. Pa, hajde, Đina, daj zapleši nam, ona ide napred, igrajući između dva reda postelja, mešaj, mešaj, mešaljko, samo tako, tako, još, još. U Elijaninom prozoru su upaljene dve voštanice koje je ukrala iz Brigidine kapele: ona može samo da počne celu

stvar, to je malo, momci iz ulice ne dozivaju nju, nego Iris, nema ona sise da pokaže, niti butke da se njima diči. Šalje ostale sirotice na drugi prozor i sama pomaže Iris da se popne na ovaj.

– Vidi, Đina, stigao je Džin.

– Viknite mu da ću da izađem kad starke polegaju.

– Frajeri bi da im igraš.

Ostaje sama na osvetljenom prozoru. Lomi kukovima. Isturajući grudi, uteže džemper laganim milovanjem po čitavom telu; ruka se spušta do suknjice koju podiže da pokaže pune, uzdrhtale butine, dok drugom zadiže kosu i pući usne kao da nekoga ljubi, obuzeta ludom strašću. Grupa koja se skuplja na ulici, pod fenjerom, pljeska joj. Žena koja se češlja na prozoru preko puta pojačava muziku sa radija, nalakćuje se na ogradu i gleda. Iris počinje da se veoma polako njiše, u početku samo trlja butinom o butinu, a onda sva živne u ritmu babalu, razuzdane kose i ispruženih ruku, kao da nekoga ili nešto traži, okreće se jednom, pa opet, savija se i izdiže, zabacuje unazad glavu, a zatim sve, i glava i kosa, leti pravo napred, sva se vrti zauzdana ritmom roka, fraga, šta ja znam čega sve, igra tako da joj sevaju noge i usvinjene gaće i ljuljuškave sise, užareni jezik takođe nešto traži, igra za pljesak na prozoru, a ljudi sa ulice joj kliču, samo tako, navali, Đina, srculence, samo tako, navali, lepojko malena, nek ti sise oho-ho zaigraju, nek ti se trtica rastoči, nek plane Dom, nek svi izgorimo. I Džin, sa svojom glavudžom od kartona, istupa nasred ulice da zapleše, kao da igra sa Iris, a Iris se raspomamljuje, meša, vrti se i njiše i ciči tamo gore, zatočena u svom kavezu obasjanom voštanicama, obešenom u tom krilu Doma, pleše poput neke Device, izludele

u svojoj niši. Na pločniku preko ulice, Džin zastaje da bi je pozvao: Đina, Đina, siđi da činimo ršum, hej – vikni joj ti, frajeru, jer ja sam zatvoren ovde u ovoj smradnoj glavurdi.

– Kaže ti da siđeš, Đina!

– Čuj, Elijana, pitaj Džina šta danas ima za mene, jer ako nema ništa – ne silazim.

– Para nema, kaže, ali ti nosi pet foto-romana Korin Teljado i jedan ruž. Nije sasvim nov, ali je dobar, u zlatnoj je kutijici.

– Biće da je pozlaćena, jer su zlatne preskupe.

– Ne primaj od njega gluposti, Iris, ne budi blesava. Pare moraš da mu izmamiš, da mi platiš za čitanje.

– Ako mi ne čitaš ti, čitaće mi Mirela, tako da me baš briga...

– Ali tebi se sviđa kako ti ja čitam jer ti ispričam priču i sve ti objasnim, pošto ništa ne razumeš ako tako ne uradim. E, tu te imam, Iris Mateluna, tu, jer ako ti ja ne čitam i ne objašnjavam romane Korin Teljado i stripove o Paji Patku, umrećeš od dosade u ovom govnerskom Domu...

Da bi ga videla, hvata se za šipke: to je on, okrugle, kolutave oči, nepromenljivi osmeh jer se on nikada ne ljuti, pravimo ludo opa-cupa i zove me Đina, ima izvijene obrve koje se slažu sa borama na čelu, smešan šeširić... To je on, želi da me oženi jer mu se sviđa kako se kokam, vodiće me da gledam filmove gde se glumice kreću i govore, a ne da mi ona dosadna Elijana samo tu i tamo čita, ima Džin da me povede u jednu od onih visokih zgrada što se vide tamo u centru, pa da zaigram na takmičenju, da me nagrade i daju mi šminku, kažu da onoj koja igra

ponajbolje pripada šminka, a onda je slikaju za sve foto-romane, pa da me vide u romanima i glupava Elijana i gospa Rita i Mutavko i majka Benita i sve matorke – samo kad se pojavim!

– Čime ćeš mi platiti ako ti Džin danas ne da pare?

Iris sleže ramenima.

– Da znaš da ima da platiš pre no što s' udaš, čuješ, bre, ako nećeš – šaljem ti drotove koji su ti ćaću skleptali, nek ti oni naplate račun, a ako odbiješ, i tebe će iza brave. Eto, biću namirena sa dva romana od onih koje ti Džin danas pokloni i s ružem za usne.

– Pa ti stvarno misliš da mi je vrana popila mozak? Jedan strip i dva-tri puta da ti namažem usta i – kvit!

– Dobro. Al' da mi pokloniš kutijicu od karmina kad se ruž istroši.

– Važi.

* * *

Sklopljenih očiju i skrštenih ruku, majka Benita načas tiho miruje na prijavnici. Rita i ja čekamo da se pomeri, da otvori oči i ona ih otvara, pokreće se i daje mi znak da pođem za njom, već znam da moram da je sledim, iskripljen i kljakav, tegleći svoja kolica kao da sam joj imbecilni sin koji vuče igračku. Znam zbog čega želi da krenem za njom. Učinili smo to već toliko puta: raščistili ono što je ostalo za pokojnicom. Neka se njene stvari razdele prijateljicama, rekla je gospa Rakel, ne – njenim drugaricama – kazala je, kao da je ovo ženski internat, ne želim da vidim Brigidinu sobu, za ime božje, majko, neću da preturam niti da je razgledam, ne, ako već nema ničega što vredi, nek bude da ne želim ni da vidim, kažem vam,

učinite s tim stvarima šta vam je volja, majko Benita, poklonite ih, one uboge starice ima da se obraduju bilo kakvom sećanju na Brigidu – tako voljenu u ovom Domu.

Sledim je po hodnicima, tegleći platformu na četiri točka na koju stavljam metle, vedra, krpe, pajalice. U kuhinjskom dvorištu grupa starica spopada majku Anselmu, koja ljušti krompir u jednom uglu... Baš lep Brigidin sprovod... Princes-kaput gospe Rakel, kažu: mnogi pri stižu drugi put... A kočijaš je bio brkajlija, to mu nekako dođe kao nedostatak poštovanja... Tema koja će se povlačiti mesecima, dok druga, nešto povučenija grupa starica već zaboravlja pogreb, zaboravlja Brigidu i karta se na sanduku za šećer. Pažljivo sa ovim stepenikom, majko, to je stepenik, a ne senka, i izbijamo u drugo dvorište gde je živela Brigida, pa je onda trebalo ići za njom drugim prolazima, kroz jednu, pa još jednu praznu odaju, čitavi nizovi praznih prostorija, uvek nova otvorena ili zatvorena vrata, jer ispada isto da li su otvorena ili zatvorena, prolazimo kroz nove sobe, prozori su im razbijeni ili prašnjavi, polusenke su prilepljene uz rasušene zidove, gde kokoš kljuca ćerpič tragajući za zrnevljem. Još jedno dvorište. Dvorište za pranje rublja u kojem se rublje ne pere, dvorište kaluđerica oko kojeg više nijedna kaluđerica ne živi jer su sada preostale samo tri monahinje, dvorište palmi, dvorište lipa, potom ovo bezimeno dvorište, dvorište Ernestine Gomes, dvorište za obedovanje koje niko ne koristi jer starice radije jedu u kuhinji, dvorišta i kapele međusobno povezani beskonačnim prolazima, odaje koje nam nikad više na um neće pasti da očistimo, mada ste još nedavno govorili da, Mutavko, metlama, pajalicama, krpama, vodom i sapunom, jednog od ovih

dana, samo ako budemo imali vremena, ima sve da očistimo jer ovo stvarno izaziva odvratnost. Samo pažljivo, majko, ja ću vam pomoći, zaobiđimo ovaj krš, bolje da pođemo ovim hodnikom koji izbija u još jedno dvorište na drugom nivou da bismo obavili zaboravljene dužnosti, otvorili odaje u kojima paučina prigušuje odjeke i galerije u kojima su ostali zalepljeni odjeci promicanja bez traga, ili će biti da se pacovi, mačke i golubovi ganjaju među razvalinama ove ruine koju niko do kraja nije porušio.

Istupam pred majku Benitu. Zaustavljam se pokraj grupe plehutih, daščanih čatrlja, sklepanih od krhkih, sivkastih oblica, kao od naslaganih karata kojima starice igraju prastare igre. Toliko ste puta pokušali da privolite starice da spavaju u sobama. Ima soba na stotine, dobrih, velikih, a sve prazne, neka samo izaberu koje su im po volji, uz koje dvorište, ja i Mutavko ćemo ih pripremiti da im budu udobne, ne, Mutavko, strah nas je, prevelike su, a tavanice im tako visoke, zidovi predebeli, u njima se može umreti ili grdno moliti, a to uliva strah, vlažne su, loše za reumu, mračne su i ogromne, previše je prostora, a mi nismo svikle na toliko prostrane odaje jer smo služavke, priviknute da stanujemo po maleckim sobičcima pretrpanim stvarima u zadnjem delu kuće naših gospodara, ne, ne, majko Benita, hvala, više volimo ove slabe krovinjare, sklepane u zavetrini hodnika, jer volimo da budemo što bliže jedne drugima, da osetimo tuđe disanje u izbi do nas i miris listića užeglog čaja i drugo telo nalik našem, kako se mrda u tuđoj nesanici sa druge strane daščurine i kašalj i prdeže i podrigivanja i snoviđenja, šta mari što se ta studen cedi kroz pukotine loše uglavljenih dasaka kad osećamo da smo zajedno, uprkos našoj zavisti

i lakomosti, uprkos strahu koji gnječi bezuba usta i mršti nam vodnjikave oči, zajedno da u sumrak pođemo u jatu do kapele, jer uteruje strah u kosti samotno koraćanje, jedne drugima šćepavši skute dok hodimo po klosterima, po hodnicima nalik beskrajnim tunelima, duž galerija bez rasvete, gde mi možda neki moljac ovlaš okrzne lice i nagna me na vrisak jer se plašim da me dodiruju u pomrčini kad ne znam ko me dira, zajedno da zastrašimo senke što vise sa greda i na naše oči se rastaču kad se spusti polutama. Ovamo dolazi matora svodnica što izvlači obrve ugljenim olovkama. Pristiže i Amalija, dobro veče, Amalija, nemoj da patiš, pričekaj me ovde, hoću s tobom da popričam kad završim spremanje Brigidine kućice, ne, ne, hvala ti, Mutavko će, kao i uvek, da mi pomogne, vidi, otključava katanac Brigidine izbe. Prilazi i Rosa Peres, kadra da čitavo dvorište uskovitla svojim spletkama. Dobro veče, Karmela, da, dabogme, potražiće te, ali pričekaj, ženska glavo, evo već deset godina kako čekaš, a niko ne dolazi, kažu da je Rafaelito iznajmio kuću u kojoj ima sobu viška, ova kosica koju čuvam, samo je pogledajte, majko Benita, to je njegova kosa kad je bio mali, dok sam ga čuvala, zlačana kao klasje kukuruza, eto takva mu je bila pre no što je počela da tamni, šteta što je, kako kažu, oćelavio, pozvala sam ga tu, pre neki dan, telefonom, ali ova njegova nova gospođa mi reče nazovi ga neki drugi dan, pričekaj, Karmela, ali Karmela čeka ono što sve čekaju skrštenih ruku u krilu, gledajući preko krmelja što se skupio u njihovim očima, ne bi li nazrele ono što im se primiće, raste i počinje da im zaklanja svetlost, u početku sasvim neznatno, a kasnije potpuno, čitavu, čitavu, čitavu svetlost, iznenada samo pomrčina u kojoj ne može da

se više jer u mraku ne može da se pronade glas koji vapi upomoć, pa se ponire i zaluta u uzastopnim tminama jedne obične noći, kao onomad Brigida. A dok čekaju, staričice pomalo čistuckaju kao što su čitavog života činile, ili krpe ili peru ili ljušte krompir ili ono što bi činile da ljušte ili peru, uvek ono za šta nije potrebno mnogo snage, jer snage više nije preostalo, dan za danom istovetni, jedno jutro ponavlja prethodno, jedno veče oponaša sve večeri, love sunce, posađene uz oluk duž jednog kloster, rasteruju muve što se roje na njihovim slinama i balama, nalakćene, oslonjene na kolena, lica pokrivenih šakama, umorne od čekanja tog časa, uz nevericu da ga odista čekaju, čekajući, kao što su oduvek čekale po drugim dvorištima, uz druge stubove, za oknima nekih drugih prozora, ili se zabavljaju sečenjem šarenih kardinala da njima ukrase prost kovčeg bez ornamenata u kojem su odneli Mercedes Baroso, da sirota Menće ne ode ni bez stručka cveta, pa makar to bili i oni prašnjavi kardinali, za boga miloga, što je bila zabavna kad bi zaplesala te igre što je naučila od Iris Matelune, frag, rok, a ostala siročad, pa čak i mi, držasmo im takt, pljeskajući rukama da igraju zajedno, Iris i Menće... Jadna Menće... Mora da je izdahnula od čiste gojaznosti, Mercedes Baroso, jedne noći, kao pod konac slične ovoj što upravo sada dolazi.

Povlačim se u stranu da vi uđete. Tu jedva staju toaletni stočić i gvozdена postelja. Pokrivači su malčice razgrnuti, pa niko ne bi ni naslutio da je u njima pre četrdeset i osam časova jedna žena preživljavala svoje samrtne trenutke. Brigida i dalje živi tu. Ta jedinstvena celina još predstavlja nju, drži u životu drugu Brigidu, dok njeino telo već počinje da se puni crvima: taj posebni red, ti

predmeti koje je postepeno rabila svojim sklonostima ili manijama, taj pokušaj otmenosti, vidite li, majko Benita, kako je namestila ruke Dominga de Ramosa u jedan ugao slike Blagovesti, kako je ukrasnim papirom umotala bocu koka-kole kao da je vaza. Slike porodice Ruis. Sveci. Njene istančane ruke vešto su obnavljale opšive nekih mantija koje je odneo otac Asokar jer su, kako je kazao, još iz osamnaestog veka i previše skupocene da bi dopustio da se zature u ovom Domu, jedino što je dragoceno ovde, majko Benita – sve drugo je krš, prosto je neverovatno da je oligarhija ove zemlje nesposobna da prikupi ovde išta sem prljavštine. Ne pomerajući predmete, vrhovima prstiju, vi opipavate na toaletnom stočiću savršeni raspored koji vlada između naprstka, kutije za čiode, turpije, makazica, čioda, *polissoir*-a² za nokte, sve je uredno poređano na svežem, belom, uštirkanom stolnjaku. Vi i ja smo došli da raščerečimo ovu živu Brigidu, majko Benita, da je razdelimo, spalimo i provetrimo, da odstranimo onu Brigidu koja je želela da istraje u poretku svojih stvari. Njene crte da izbrišemo, da bi nam sutra ili prekosutra poslali neku drugu staricu koja će početi na svoj način da stupa po ovom mestu, jedva različita, ali nepogrešivo svoja, koja će uzimati deo po deo od svog samrtnog časa. Zameniće Brigidu kao što je Brigida zamenila... Ne sećam se kako beše ime onoj ćutljivoj starici što su joj bradavice deformisale ruke, koja je u ovoj krovinjari živela pre no što je pristigla Brigida...

Širi se vest da je majka Benita već počela da raščišćava Brigidinu izbu. Sjatile se starice iz ostalih dvorišta i radoznalo zagledaju. Majka Benita nikad ne daje prednost

² *Polissoir* (franc.) – turpija za poliranje nokta.

kukumavkama i zato se, u početku, mnogo ne približavaju: u tišini kruže uokolo ili uz tiho mrmljanje promiču pokraj vrata tamo-amo, sve više se, malo-pomalo, primiču. Neka se osmeli da na časak i zastane: anđeoski se nasmeši vama, a meni namigne, pa joj ja uzvratim mig okom Mutavka. Prolaze svaki put sve sporije pokraj vrata, sve dok gotovo sasvim ne stanu, zalepljene poput muva na kapi sirupa, sve više zacrnjuju ulaz, šaputave, trapave, bučne, sve dok me vi ne zamolite da ih razjurim, neka odu, Mutavko, odlazite, za ime božje, ostavite nas na miru da radimo, posle ćemo vas pozvati. One se opet malčice odmaknu. Posedaju uz ivicu hodnika, u podnožju stubova, nemirne ruke prebiraju po suknjama, vide samo Brigidin plavičasti svileni jorgan, kažu da je od pravog perja, kome li će pripasti, ja verujem da će te dobre stvari poneti gospa Rakel svojoj kući, pazi samo radio, Sunilda, kladim se da će ga poslati na licitaciju jer su radio-aparati skupi, volela bih da kao Brigida imam radio, ona je, znaš, nedeljom ostajala u postelji i slušala kako pevaju misu u Katedrali, i ja bih volela da iz vlastitog kreveta slušam nedeljnu misu, ponekad kad je hladno. A ovaj crni šal, pa zaboga, Klemensija, kažem ti da je to onaj crni šal o kojem sam ti onomad pričala, zar ne vidiš, onaj što joj je poklonila gospođica Malu za rođendan, a ona ga nijednom nije stavila jer Brigida nije volela crninu... Nov je novcat.

Dovlačite i skupljate na gomilu mrlje i mirise te agonije kojoj niko nije prisustvovao i uvijate ih u posteljninu pokojnice: na pranje. Hvatam prekrivač za dva kraja da bih sve to izvukao na hodnik i ostavio da se proветри, skidate čaršav koji štiti dušek od nagrizajuće rđe madraca:

jedan žičani kavez u kojem se roje životinje debele, suve, duguljaste, meke, četvrtaste, bezoblične, desetine njih, stotine paketa, kartonskih kutija povezanih papirnim trakama, klupka kanapa ili vune, polomljena kutija za sapun, rasparena cipela, boca, svojeručno načinjen abažur, kapa za kupanje boje maline, sve u svili i kadifi, ujednačeno, vrlo tiho pod beličastim prahom koji sve prekriva svojom tananom, nežnom pokožicom, koju bi najmanji pokret, poput treptaja ili uzdaha, mogao da razveje po sobi i da nas poguši i oslepi, pa da se tad pokrenu zveri pritajene u zasad pitomim oblicima smotuljaka i zavežljaja krpa, u svežnjevima starih papira, rebrima suncobra-
na, kutijama, poklopcima od kutija, ostacima od poklopaca od kutija – i da na nas nasrnu. Ispod kreveta stalno naviru novi paketi i vidite li, majko Benita, ispod toaletnog stočića, između tog stola i zida, iza zavese u uglu, sve smamuljano, eto tu, ispod, tu odmah iza linije do koje pogled doseže.

Ne stojte tako, opuštenih ruku. Zar ne poznajete ovu Brigidu, krotiteljku prašine i uzaludnosti? Uznemirava li vas ova Brigida? Ah, majko Benita, vi ne znate, ali ta stari-
ca je imala više vrletnih staza i bogaza od ovog Doma: kutija za čiode, makazice, *polissoir*, beli konac, da, sve uredno za bilo čiji pogled, sve na belom stolnjaku. Veoma dirljivo. Ali sada, tek tako, iznenada, vi morate da se suočite i sa ovom drugom Brigidom, koja nije izložena pogledu na jastučnicu, sa kraljicom ubožnica i sa njenim kraljevskim pogrebom, koja je iz lepote svoje porubljene posteljine svojim savršenim rukama i bajnim očima presuđivala nagoveštajem, naređivala tek uzdahom ili pukim vajkanjem, menjala tok života malim prstom, ne,

niste vi nju poznavali, niti ste mogli da je poznajete, pogled majke Benite ne seže ispod postelje niti u sklonište, preporučljivije je saučestvovati, služiti Gospodu, ostati sa ove strane, pa makar to značilo crkavati od rada, kao što vi grbačite tolike godine među ovim trošnim staricama, u ovom zazidanom Domu, okruženi imbecilima, bolesnicima, bednicima, napuštenima, mladicama i žrtvama koje se međusobno mešaju i protestuju, hladno im je, gladne su, što biste vi očajnički da popravite, izluđuju vas tom staračkom anarhijom koja gospodari svim povlasticama... Jadne staričice, valja za njih nešto učiniti, da, vi se satirete radom, samo da ne spoznate Brigidino naličje.

Uzdiše kad se sagne da ispod madraca izvuče četvrtasti paket u ružičastoj hartiji, povezan tankom uzicom. Obriše ga mojom krpom i namah od njega odvrćamo noseve jer se sobičak smesta puni prašinom. Vi počinjete da razvezujete paket: karton kojim su ranije bile uokvirene fotografije snimljene i ulepšane u ateljeu, sa girlandama i zlatotisknim potpisom fotografa u uglu, ali – bez fotografije. Nosim papir i karton do sredine dvorišta, počinjem da pravim gomilu đubreta koje će postati lomača. Starice se sjate da po toj gomili prekopavaju ne bi li štogod uzele za sebe, ali toga je malo, vrlo malo. Ništa. Ali naravno, to tek počinje i biće tu svega, jer Brigida beše imućna. Kažu – milionerka. Samo valja malo pričekati. Starice nas i dalje budno nadziru, ušančene na svojim položajima ili ushodane.

Sve na šta nailazite je povezano, spakovano, u nešto umotano, u nekoj drugoj stvari, pohabana odeća smotana sama u sebe, isparčani predmeti koji se lome pri ponovnom razmotavanju, porcelanska drška kafene šoljice,

pozlaćeni obrubi od Prvog pričešća, stvari čuvane strašću čuvanja, upakivanja, povezivanja, konzerviranja, ta nepokretna naseobina koja se ponavlja i ne saopštava vam svoju tajnu, majko Benita, pošto je suviše okrutna da biste podneli činjenicu da smo i vi i ja, i žive i mrtve starice, spakovani u tim paketima od kojih zahtevate neko značenje jer vi poštujete ljudska bića, i ako je sirota Brigida napravila tolike pakete, rasuđuje majka Benita odbegla u bolećivost, učinila je tako da bi digla steg govoreći želim da sačuvam, želim da spasem, želim da konzerviram, želim da preživim. Ali ja vas uveravam, majko Benita, da je Brigida raspolagala složenijim metodama da obezbedi sebi preživljavanje... Paketići, da, sve starice prave paketiće i čuvaju ih pod krevetom.

Otvorimo pakete, Mutavko, ne bi trebalo da u njima bude ičeg važnog, ičeg što... Nije u stanju da okonča svoju rečenicu jer strahuje da uz nju ne priveže i jednu primisao kojoj nedostaje celovitosti, pa, umesto toga, počinje da igra igru pogađanja da će, drešeći čvorove, razmotavajući krpe, otvarajući omotnice i kutije, naći nešto što vredi truda da bude spaseno. Ne, sve u đubre, samo krpe i opet krpe. Hartije. Na pamučnoj posteljini kafene boje – krv neke davnašnje rane. Smotuljak za smotuljkom. Pa, zar ne vidite, majko Benita, da je samo važno umotati, da umotane stvari nemaju značaja? Gomilam đubre u dvorištu. Zuji roj starica koje prekopavaju i otimaju se oko jednog zapušača, oko bronzanog kućenceta, dugmadi sačuvane u kutijici za čaj, uloška za cipelu, poklopca od pernice. Pri čišćenju izbe neke nedavno preminule ubožnice, pronađemo ponekad među njenim stvarima predmet koji namah prepoznamo: ovaj crni drveni kolut

za vešanje zavesa, na primer, bacili smo u đubre prošle nedelje kad je umrla Mercedes Baroso, a ova ga je ipak spasla zbog... Pa da, ni zbog čega, izvadila ga iz zaostavštine druge preminule, a ova ga je bila preuzela od neke druge, i od druge i od druge...

Bezuba starica koja mi je namigivala proba kupaću kapu boje maline, klibereći se u ritmu pljeskanja ostalih. Dora para ostatke jednog moljcima nagriženog džempera, motajući u klupko kudravu vunu i nastavlja nit na nit da bi je oprala i isplela jaknicu za dete koje će se roditi. Vidi ovaj paket: ovaj. Postajete napeti, nestrpljivi, mora biti da ovaj paket sadrži ključ da se dokuči tajna koju je Brigida želela da kaže. Ovaj. Želite da ga otvorim? Dobro. Da, Mutavko, otvori ga s poštovanjem jer ga je Brigida tako upakovala da bih ja shvatila, ne, majko Benita, nikako, nemojte se zavaravati, Brigida je ovaj paket napravila iz straha. Beše kraljica, despot, diktator, sudija, ali je povezivala u zavežljaje predmete i čuvala ih poput svih starića. Znam da vi preklinjete da ovaj paket sadrži nešto više od smeća. Hvatate papir kafene boje i cepate ga. Pomalja se drugi, još krhkiji, naborani papir, cepate ga, puštate da padne na pod. Čemu i dalje to otvaranje i cepanje omota, ovaj od tafta je poput jabuke ispod omota od dnevnih novina – Ruzvelt i njegov škotski terijer Fala i Staljinov osmeh na palubi nekog broda – ako svakako znate da ništa nećete ugledati? Ova sivkasta, pamučna ramenica je ono što je odavalo mekoću i stvaralo zapreminu paketa. Žurnim noktima prekopava, trga naramenjaču i baca gužvu pamuka na pod. Preostaje još jedan čvrst paketić koji držite kažiprstom i palcem. Skidate povoj od voštanog platna i malko pritiskate... Da, da, bože moj, nešto je

unutra, nešto čvrsto, određeno, neka celina koju nespo-
kojno opipavate. Vaši prsti utrnju razgolićujući ono što
je pod platnom: kugla srebrnastog papira od čokolade.
Cepate lopticu, razbijate je: srebrnasti papir se pretvara
u ljske na dlanu vaše pružene, uzdrhtale ruke. Ja hoću
da oduvam te ljske i da ih raspršim, ali vi uspevate da
na vreme stisnete pesnicu, otimajući ih mom dahu, i vaši
prsti u tren oka ponovo stvaraju srebrnastu loptu. Uobli-
ćujete je, učvršćujete je strepnjom vaših žalostivih pokre-
ta. Posmatrate je. Posmatrate mene, pozivajući me da,
takođe, priznam jedinstvo onome što ste ponovo stvorili.
Kreće ka vratima. Starice se zaustavljaju, čute: njihove
oči prate putanju vaše ruke i potom luk bleštave kuglice,
sve dok ne padne. Pohitaju da se bace na gomilu smeća u
potrazi za tim srebrnastim što je zaparalo vazduh. Nači-
sto sam da ćemo tu kuglicu ponovo pronaći među ostaci-
ma neke sledeće pokojnice.

Zašto rukama pokrivete lice, majko? Trkom bežite
hodnicima, galerijama, dvorištima, klosterima, u pratnji
starica koje vas, čvornovatih lica i molećivih vodnjikavih
očiju, preklinju prigušenim glasom, jer šal prekriva usta
i štiti ih od neke izmišljene hladnoće, izmišljene zaraze,
drugim glasom raspuklim od pušenja, od toliko vrelog
čaja da se zgreje promrzlo telo, ispružene ruke da vam
dodirnu mantiju, da vas zadrže, da vas dohvate za kecelju,
za rukav, ne odlazite, majko, ja bih metalni krevet, meni
njene naočare, često mi ih je pozajmljivala jer ja nemam
naočare, a volim da čitam novine, pa makar i bajate, za
mene debeli pokrivač jer se noćima smrzavam, čak i leti,
bila sam joj prijateljica, mene je najviše volela, ja sam joj
bila desna susedka, a ja leva, ja sam joj sekla nokte, čak i

na nogama, pa još i žuljeve, jer sam radila kao manikirka kad sam bila mlada, mene je mnogo više volela nego Amaliju koja joj je papreno naplaćivala pranje rublja, klešta odrvenelih prstiju mi sputavaju ruke, smežurana usta zahtevaju meni nepoznate stvari, ja sam udovica, makazice su bile moje, gledajte Rafaelitovu kosicu, majko Benita, kakva šteta što je dečko sad očelavio, a kažu da se čak i udebljao, samo jednu iglu koju joj pre neki dan pozajmih, eto, a meni ovaj vez, a meni dugmad. Ove sparušene ruke su jače od mojih, prsti rastu poput grana da me zaustave, a njihove molbe i molepstvija me vezuju, meni, meni, majko Benita, hoću ja, a meni je potrebno, zašto meni ne poklonite taj čaj koji je pijuckala Brigida, pa vidite koliko sam sirota, a ne, njoj ne, nego meni, dajte ga meni, nju nije glas da je lažljivica, dobro pazite na stvari, zar ne vidite da vam ih može ukrasti, dajte vi to meni, a meni?, starice poput prašnika mekih glasova, starice nuždom ili pohlepom sterane u ugao, polomljenih noktiju, prljave odeće koja im visi niz telo, smrdljiva staračka tela me pribijaju uz ovaj paravan slomljenih okana, ključ, otvaram, izlazim, zatvaram. Spolja okrenem ključ u bravi. Vadim ga iz nje i stavljam u džep na kecelji. Bože moj, najzad! Ostadoše utamničene iza vrata, gomilajući prah. Kroz okna polupanih prozora pomaljavu se njihove ruke, njihova grimasama izobličena lica... Gasi se žamor njihovih zapomažućih glasova.

SADRŽAJ

Hose Donoso:

KLJUČEVI JEDNOG DELIRIJUMA I

BESTIDNA NOĆNA PTICA 5

Branko Anđić:

TVRDI PAKETI I MEKE MASKE HOSEA DONOSA 563

Hose Donoso
BESTIDNA NOĆNA PTICA

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Vesna Crepuljarević

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-584-3

Tiraž
1000 primeraka
Beograd 2025.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.134.2(83)-31

821.134.2(83).09-31 Доносо Х.

821.134.2(83)-4

ДОНОСО, Хосе, 1924–1996

Bestidna noćna ptica / Hose Donoso ; prevod sa španskog Branko Anđić. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2025 (Beograd : Dereta). – XXXVI, 585 str. ; 21 cm. – (Biblioteka XX vek / [Dereta])

Prevod dela: El obsceno pájaro de la noche / José Donoso. – Tiraž 1.000. – Str. 563–585: Tvrdi paketi i meke maske Hosea Donosa / Branko Anđić. – Hose Donoso: str. 1. – Sadrži i: Ključevi jednog delirijuma / Hose Donoso.

ISBN 978-86-6457-584-3

а) Доносо, Хосе (1924–1996) – „Бестидна ноћна птица”

COBISS.SR-ID 166337801